

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА *(представлено д. н. держ. упр., с.н.с. Драган І.О.)*

Республіка Польща – це держава, що знаходиться в Центральній Європі та займає територію близько 312 679 км², населення становить близько 38 млн осіб. Має сухопутний кордон з Росією, Литвою, Білоруссю, Україною, Словаччиною, Чехією та Німеччиною. Республіка Польща є унітарною державою, парламентською республікою. Республіка Польща є дев'ятою державою Європи за площею та восьмою за населенням.

Реформи, ініційовані польським урядом у 1997 р. (однією з яких і була адміністративна реформа), мали на меті трансформувати Польщу в сучасну конкурентоспроможну державу, яка була б здатна прийняти політичні й економічні виклики сучасної Європи і стати її інтегрованою частиною. Адміністративна реформа в Польщі була проведена відносно за короткий час і була досить ефективною. Сенс полягає у сприятливій політичній ситуації, що склалася на той час, а також у ефективній роботі уряду, який за рік підготував необхідний пакет нормативних актів, що були потрібні для проведення реструктуризації публічної адміністрації.

У польському законодавстві немає єдиного акту, що в консолідованій формі вирішує всі аспекти державної служби. Традиційно окремі її види регламентуються актами, які становлять основні параметри статусу державних службовців. Основними нормативно-правовими актами, які регулюють державну службу в Республіці Польща є Закон про державну службу та Закон про місцеве самоврядування.

У Польській Республіці корпус державної служби розподіляється на дві основні категорії, власне корпус державної служби (державні службовці) та службовці державних установ, а в Україні державний службовців ділять на 3 категорії – А, Б і В. До корпусу державної служби в Республіці Польща належать службовці державної адміністрації, статус яких визначає закон «Про державну службу» від 21 листопада 2008 р. Цей закон вносив зміни до попередніх законів про цивільну службу Польщі від 24 серпня 2006 р., 18 грудня 1998 р., 5 липня 1996 р. та 17 лютого 1922 рр. (що свідчить про давні традиції Польщі у сфері державної служби). Була зроблена спроба запровадити ефективний інструмент управління людськими ресурсами в системі державної служби, зокрема: включення управлінських посад до державної служби, зміцнення системи управління людськими ресурсами, підбір кадрів на вищі керівні посади в системі державної служби Польщі у формі відкритого та прозорого демократичного конкурсного набору, об'єднання системи винагород та заробітної плати з оцінкою роботи.[1]

Процес реформування публічної служби відображено в Конституції Польщі, яка була прийнята 2 квітня 1997 р. У Конституції збереглися правові норми щодо формування органів державної влади і використовуються поняття

“публічна служба” і “цивільна служба”. Усі польські громадяни, які повною мірою користуються публічними правами, мають право на доступ до публічної служби, як вказано в ст. 60 Конституції Польщі. Також на конституційному рівні визначено, що для забезпечення професійного, безпристрасного та політично нейтрального виконання державних рішень в установах державної адміністрації діє корпус цивільної служби. Головою корпусу є Прем’єр-міністр.[2]

Державна служба у Польщі є фактично урядовою адміністрацією, що працює при міністерських і центральних офісах на національному рівні та воєводських офісах на місцевому рівні. У Польщі розрізняють державних службовців і державних працівників. Державного працівника наймають за трудовим договором відповідно до принципів законодавства у сфері. Державного службовця призначають за трудовим договором відповідно до принципів законодавства у сфері. Усі позиції державної служби за рангом поділяються на старші та молодші.

Зарплата на державній службі, складається з двох частин: основної зарплати і функціональної надбавки. Середня заробітна плата у державних службовців на 2018 рік становить 4500 злотих. Чиновники не мають права володіти акціями або часткою в капіталі компаній, а також зобов’язані декларувати свої доходи і доходи найближчих родичів.

В системі державної служби Республіки Польща немає повної уніфікації роботи всіх структур і співробітників. Рішення багатьох питань залишається на розсуд керівництва структури або службовців. Міністерствам і департаментам надана свобода наймати і навчати співробітників з урахуванням специфіки структури і посади.

Що стосується розмежування адміністративних і політичних посад, то Україні слід врахувати досвід Польщі, де розмежовані політичні та адміністративні посади у законодавстві. В Україні необхідно прийняти відповідний нормативно-правовий акт, в якому необхідно визначити вичерпний перелік посад, що належать до політичних.

З другою проблемою тісно зв’язана проблема відсутності законодавчо закріплених критерії віднесення до посад державних службовців працівників, які реалізують відповідні державно-владні повноваження, а тому чітко не визначено коло осіб, на яких поширюється законодавство про державну службу. В цьому напрямку також цікавим є досвід республіки Польща, де штат державних службовців включає тільки ті посади, на які поширюється влада Голови Ради Міністрів, передбачена статтями 146, 153 Конституції Республіки Польща.

Загальні вимоги до вступу на державну службу в Польщі і Україні незначною мірою відрізняються. Так, в законодавстві Республіки Польща немає обмежень щодо віку(в Україні від 18 до 65 років) і володіння державною мовою. Також в Україні існують обмеження щодо стажу, в залежності від того, на яку категорію претендує потенційний держаний службовець.

Процедура відбору на державну службу залежить від того, куди і на яку посаду прагне кандидат. У всіх міністерствах є посади з відкритим і конкурсним відбором. Правила конкурсу в деталях кожна структура встановлює сама. Зазвичай на останньому етапі конкурсу залишається п’ять кандидатів, і майбутнього чиновника вибирає керівник структури. Службові вищих посад,

яких в польському державному апараті близько 1600, можуть бути призначені зверху.

Польські державні службовці зобов'язані регулярно проходити підвищення кваліфікації. Можливостей багато: дистанційне навчання, курси, стажування за кордоном. Існує програма обміну досвідом з інституціями, контролюючими державних службовців в ряді країн. У ній беруть участь не тільки країни Євросоюзу, а й Швейцарія, Білорусь, Україна, Азербайджан, Вірменія, Туреччина. Додатковою освітою чиновників Канцелярія голови ради міністрів займається спільно з Національною школою державної адміністрації імені Леха Качинського. Крім централізованого навчання на курсах в Польщі, Школа організовує стажування в держструктурах країн Євросоюзу. Програма називається «Аргонавти» і проводиться за фінансової підтримки Європейського соціального фонду. Представивши проект і вигравши конкурс, польські держслужбовці можуть поїхати в департамент або міністерство іншої країни, що відповідатимуть їхнім місцем роботи, щоб вивчити, як там вирішують конкретні завдання, наприклад, реєструють іноземців або взаємодіють з профспілками. Стажування тривають до 10 днів і бувають як груповими, так і індивідуальними.

Індивідуальна робота важлива в польській системі державної служби. Так, всім чиновникам, крім тих, які обіймають найвищі посади, належить мати індивідуальні плани професійного розвитку. Існують загальні методичні рекомендації з розробки плану, але чиновникам не обов'язково їх дотримуватися: важливіше враховувати специфіку роботи і особисті прагнення кожного з них. У програмі держслужбовець вказує, які навички прагне розвинути, які знання отримати, коли і яким чином збирається це зробити. На основі цього плану чиновника відправляють на курси. Затверджує план і контролює його виконання безпосереднє начальство. Стандарти в польській адміністрації пов'язані з управлінням кадрами (єдина програма введена в 2012 році) і контролем якості обслуговування клієнтів. Оптимізувати і відслідковувати роботу зі зверненнями громадян дозволяє портал держпослуг, на якому будь-який поляк може оформити документи і «на простій польській мові» отримати відповіді на всі запитання.

Незважаючи на можливості росту, стажування, скорочення паперового документообігу, державний апарат в Польщі потерпає від браку професіоналів. Польські ЗМІ зазначають, що на держслужбу часто надходять люди без необхідної кваліфікації, а іноді навіть без вищої освіти. Ступінь магістра обов'язковий тільки для чиновників вищої ланки. Мотивувати держслужбовців рости і розвиватися покликана система заохочень, але, на думку експертів, в нинішньому вигляді вона неефективна, тому що майже не пов'язана з реальними результатами роботи.

Отже, в цілому, державна служба в Польщі не передбачає роботу тільки за інструкцією. Багато питань, в тому числі дисциплінарні, чиновникам доводиться вирішувати, виходячи з конкретного випадку, що, з одного боку, вимагає високої кваліфікації, чого не завжди вистачає, з іншого боку, полегшує життя корупціонерам. Щоб вирішити ці проблеми, польська влада дає службовцям можливість вчитися, використовуючи європейський досвід, і розробляє прозору систему контролю роботи чиновників з громадянами і між собою.

Список використаних літературних джерел

1. Красівський Д.О. Впровадження європейських стандартів кадрового забезпечення політичного управління: польський досвід / Д.О. Красівський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Krasivskiy.pdf>
2. Конституція Республіки Польща від 2 квітня 1997 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/kon1.htm>

ВОЙЦІЦЬКА Катерина Миколаївна – студентка 5 курсу Житомирського державного технологічного університету, спеціальність «Публічне управління та адміністрування».